

თბილისის ომი და სამოქალაქო  
დაპირისპირება:  
პერმეტივად დალუქული ნარატივები

TBILISI WAR AND CIVIL CONFRONTATION:  
SEALED NARRATIVES

ნინო ჩიქოვანი  
Nino Chikovani

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის  
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი  
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი  
Faculty of Humanities

**საკვანძო სიტყვები:** კულტურული ტრავმა, კოლექტიური  
მეხსიერება, ნარატივი, სამოქალაქო დაპირისპირება.  
**Keywords:** Cultural trauma, collective memory, narrative, civil  
confrontation

ნაშრომის მიზანია, გავიაზროთ საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ჩამოყალიბების ეტაპის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი დამტკიცებული მოვლენა – თბილისის ომი და სამოქალაქო დაპირისპირება; განვსაზღვროთ, როგორ ჩამოყალიბდა ტრავმული ნარატივი, რა გავლენა იქონია კოლექტიურმა ტრავმამ იდენტობის ტრანსფორმაციაზე, მოხდა თუ არა ომის ინსტიტუციონალიზაცია. კვლევა ემყარება სხვადასხვა ტიპის წყაროს (დოკუმენტები, მემუარები, ზეპირი ისტორიები, ინტერვიუები, მეხსიერების მონუმენტური და ფუნქციური არეები), აგრეთვე სამეცნიერო ნაშრომებში მოცემულ ემპირიულ მასალასა და დასკვნებს, რომლებიც გააზრებულია კულტურული ტრავმისა და კოლექტიური მეხსიერების თეორიათა ქრილში.

კვლევამ აჩვენა, რომ თბილისის ომისა და სამოქალაქო დაპირისპირების კოლექტიური მეხსიერების მკაფიო კონსტრუირება ვერ მოხერხდა. ტრავმის მატარებელმა ჯგუფებმა (Alexander, 2004: 11-12) ვერ შეძლეს მოვლენისათვის გაზიარებული მნიშვნელობის მინიჭება და მისი სიმბოლური რეპრეზენტაცია გავლენის ნარატივის (Assmann, 2015: 54-57) სახით. საბოლოოდ, ჩამოყალიბდა ომის მონაწილე ჯგუფების ჩაკეტილი, ჰერმეტიულად დალუქული ნარატივები (De Waal, 2003: 125), რომელთა შორის კონსენსუსის მოძებნა, იდენტობის შენარჩუნების განსხვავებული ამოცანებიდან გამომდინარე (Hirschberger, 2018: 1), მიუღწეველი და რთული ამოცანა აღმოჩნდა. ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლების მომხრეთათვის ტრავმამ ათწლეულების შემდეგაც ვერ დაიდო ბინა წარსულში – ისინი აგრძელებენ ცხოვრებას ამ ტრავმაში; დაპირისპირებული ჯგუფის წარმომადგენლები კი წარსულის მძიმე გამოცდილების დავიწყებისკენ არიან მიდრეკილი და გაერთიანებისა და მომავალზე ორიენტირებისკენ მოუწოდებენ საზოგადოებას.

სამოქალაქო ომმა, როგორც ტრავმულმა მოვლენამ, ააფეთქა სოციალური ცხოვრების საბაზისო ქსოვილი და დააზიანა საზოგადოების გამაერთიანებელი კავშირები (Alexander, 2004: 4), მაგრამ იგი ვერ მოთავსდა მნიშვნელობათა კულტურულ სისტემაში, მას არ მოეძებნა შესაბამისი პრეფიგურაცია – ძველი სტიმული რეზონანსის სფეროში. თუ ა. ასმანს დავესესხებით, სამოქალაქო ომმა დაანგრია

რეზონანსის საცავი და შექმნა ახალი ცხელი წერტილი (Assmann, 2015: 47), რომლის გადამუშავებას ხანგრძლივი დრო სჭირდება. იგი კოლექტიურ მეხსიერებაში დაიღეჟა როგორც ნეგატიური სქემა, რომელმაც გააძლიერა ამ მოვლენის ტრავმული გავლენა. სწორედ ამიტომ, ეს ომი ოცდაათი წლის შემდეგაც პერიოდულად ბრუნდება აწმყოში და ისე განიცდება, თითქოს გუშინ მოხდა.

### **ლიტერატურა:**

- მჭედლიძე, გ.** (1999). ისტორია უდისტანციოდ (მღელვარე 1988-1995 წლების ქრონიკები), ქუთაისი.
- შველიძე, დ.** (2008). პოლიტიკური დაპირისპირებები და ეროვნული ხელისუფლების დამხობა საქართველოში: 1987-1992 წ.წ., თბილისი: „უნივერსალი“.
- ჯონსი, ს.** (2013). საქართველო. პოლიტიკური ისტორია დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ, თბილისი: „სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი“.
- Assmann, A.** (2015). Impact and Resonance – Towards a Theory of Emotions in Cultural Memory, The Formative Past and the Formation of the Future: Collective Remembering and Identity Formation, eds. Terje Stordalen and Saphinaz-Amal Naguib, 41-70, Oslo: Novus Press.
- Assmann, A. and Shortt, L.** (2012). Memory and Political Change: Introduction, Memory and Political Change, eds. Aleida Assmann and Linda Shortt, 1-16, New York: Palgrave Macmillan.
- Assmann, J.** (2010). Communicative and Cultural Memory, A Companion to Cultural Memory Studies, eds. Astrid Erll and Ansgar Nunning, 109-118, Berlin, New York: De Gruyter.
- Connerton, P.** (2008). Seven Types of Forgetting, Memory Studies 1, no. 59, 59-71.
- Hirschberger, G.** (2018). Collective Trauma and the Social Construction of Meaning, Frontiers in Psychology, Volume 9.
- Sztompka, P.** (2004). The Trauma of Social Change: A Case of Postcommunist Societies, Jeffrey C. Alexander et al., Cultural Trauma and Collective Identity, 155-195, Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Vinitzky-Seroussi, V.** (2002). Commemorating a Difficult past: Yitzhak Rabin's Memorials, American Sociological Review 67, no. 1.

**Volkan, V. D.** (1999). When Enemies Talk: Psychoanalytic Insights From Arab-Israeli Dialogues, Zigmund Freud Lecture (Vienna, Austria). [https://www.researchgate.net/publication/323770442\\_VOLKAN\\_1999](https://www.researchgate.net/publication/323770442_VOLKAN_1999)

*ნაშრომი შეხუდებულია შოთა ხუბთავედის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის საგანგო პროექტის ფარგლებში (N FR-18-3459).*

The paper aims to comprehend one of the crucial and painful events of the modern history of Georgia – Tbilisi war and civil confrontation. It defines the process of formation of the traumatic narrative and the influence of collective trauma on the identity transformation and uncovers whether the war was institutionalized. The research is based on different types of sources (documents, memoirs, oral histories, interviews, monumental and functional areas of memory), as well as factual materials and theoretical judgements presented in various pieces of research. They are comprehended within the framework of theories of cultural trauma and collective memory.

The study demonstrates that the collective memory of the Tbilisi war and civil confrontation was not clearly constructed. The carrier groups (Alexander, 2004: 11-12) did not manage to ascribe a strong meaning to the event and to form its symbolic representation in the shape of the impact narrative (Assmann, 2015: 54-57). As a result, the sealed narratives (De Waal, 2003: 125) of the confronted groups were formed due to differences in their aims regarding identity transformation (Hirschberger, 2018: 1). It turned out impossible to reach a consensus between them. For the supporters of Zviad Gamsakhurdia's government, the trauma still is not placed in the past and they keep to live in this process; representatives of the confronted side are prone to forgetting of the hard experience of the past, they call to the society for reconciliation and orientation toward the future.

The civil war as a traumatic event blew up the basic tissue of social life and damaged the prevailing sense of communality (Alexander, 2004: 4). However, it was not placed into the system of cultural meanings; the corresponding prefiguration – an old stimulus in the sphere of resonance – was

not found. Referring to A. Assmann, the civil war destroyed a fabric of resonance, created a new hot core (Assmann, 2015: 47) overwhelming energy of which has to be reworked across generations. It lingered in the collective memory as a negative scheme that reinforced the traumatic influence of the event. Therefore, even after thirty years, the war refuses to go away, bursts abruptly into the present and is experienced as if it happened just yesterday.

## References:

- Mchedlidze, G.** (1999). *Istoria udistsantsiod (mghelvare 1988-1995 tslebis kronikebi)*. [History without distance: chronicles of turbulent 1988-1995]. Kutaisi.
- Shvelidze, D.** (2008). *Politikuri dapirispirebebi da erovnuli khelisuplebis damkhoba saqartveloshi: 1987-1992*. [Political confrontations and overthrow of the national power in Georgia: 1987-1992]. Tbilisi: "Universali" .
- Jones, S.** (2013). *Sakartvelo. Politikuri istoria damoukideblobis gamotskhadebis shemdeg*. [Georgia. A political history since independence]. Tbilisi: "The Center for social studies".
- Assmann, A.** (2015). Impact and Resonance – Towards a Theory of Emotions in Cultural Memory, *The Formative Past and the Formation of the Future: Collective Remembering and Identity Formation*, eds. Terje Stordalen and Saphinaz-Amal Naguib, 41-70, Oslo: Novus Press.
- Assmann, A. and Shortt, L.** (2012). Memory and Political Change: Introduction, *Memory and Political Change*, eds. Aleida Assmann and Linda Shortt, 1-16, New York: Palgrave Macmillan .
- Assmann, J.** (2010). Communicative and Cultural Memory, *A Companion to Cultural Memory Studies*, eds. Astrid Erll and Ansgar Nunning, 109-118, Berlin, New York: De Gruyter.
- Connerton, P.** (2008). Seven Types of Forgetting, *Memory Studies* 1, no. 59, 59-71.
- Hirschberger, G.** (2018). Collective Trauma and the Social Construction of Meaning, *Frontiers in Psychology*, Volume 9.
- Sztompka, P.** (2004). *The Trauma of Social Change: A Case of Postcommunist Societies*, Jeffrey C. Alexander et al., *Cultural Trauma and Collective Identity*, 155-195, Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.

- Vinitzky-Seroussi, V.** (2002). Commemorating a Difficult past: Yitzhak Rabin's Memorials, *American Sociological Review* 67, no. 1.
- Volkan, V. D.** (1999). When Enemies Talk: Psychoanalytic Insights From Arab-Israeli Dialogues, Zigmund Freud Lecture (Vienna, Austria). [https://www.researchgate.net/publication/323770442\\_VOLKAN\\_1999](https://www.researchgate.net/publication/323770442_VOLKAN_1999)

*This work was supported by the Shota Rustaveli National Science Foundation (grant number N FR-18-3459).*